

KRZEŚCIJANIN (1647) *sb m*

krześcijanin (822), **chrześcijanin** (822), **chreścijanin** (3); krześcijanin *OpecŻyw* (5), *OpecŻywList*, *OpecŻywSandP* (2), *PatKaz III*, *Murm*, *BielŻyw*, *GlabGad*, *MiechGlab* (11), *WróbŻółt* (23), *RejPs* (3), *LibMal* (6), *LudWieś*, *SeklKat* (12), *KromRozm I* (14), *KromRozm II* (28), *KromRozm III* (26), *BielKom* (2), *GliczKsiąż* (5), *LubPs* (2), *GroicPorz* (17), *KrowObr* (25), *RejWiz* (6), *Leop* (2), *OrzList* (5), *UstPraw* (13), *BibRadz* (2), *OrzRozm* (7), *BielKron* (288), *GrzegRóżn* (16), *KochSat*, *Mącz* (2), *OrzQuin* (8), *Prot*, *RejAp* (3), *SarnUzn*, *LeovPrzep*, *GórnDworz* (2), *RejPos* (30), *RejPosWiecz²* (29), *HistRzym* (20), *BielSat* (3), *HistLan*, *RejZwierc* (4), *BielSpr* (16), *WujJudConf* (6), *RejPosRozpr*, *RejPosWstaw*, *MycPrz* (2), *BudNT*, *PaprPan* (12), *MWilKHist* (2), *ArtKanc* (16), *KochWr* (2), *KochFrag*, *OrzJan* (6), *SarnStat* (61), *KlonKr*, *CzahTr* (5), *CzahTrPapr*, *PaxLiz*; chrześcijanin *LibLeg* (35), *RejKup* (2), *RejKupSekl* (2), *MurzNT* (12), *Diar*, *DiarDop*, *BiałKat* (12), *BiałKaz* (5), *KarnNap* (11), *ModrzBazBud*, *SkarJedn* (64), *StryjKron* (24), *NiemObr* (3), *ReszPrz* (7), *ReszHoz* (3), *ReszList* (3), *WerGość* (11), *BielSen* (6), *GórnRozm* (2), *LatHar* (57), *KołąkSzczęśl*, *SkarKaz* (33), *SkarKazSej* (15), *KlonWor* (3); krześcijanin : chrześcijanin *KuczbKat* (1:65), *WujJud* (5:22), *CzechRozm* (18:7), *ModrzBaz* (5:7), *CzechEp* (6:1), *WujNT* (1:184), *WysKaz* (4:3), *PowodPr* (23:2); chrześcijanin : chreścijanin *SekiWyzn* (3:1), *MurzHist* (12:1), *SkarŻyw* (200:1).

e oraz a jasne.

sg *N* krześcijanin (164). ◇ *G* krześcijanina (23). ◇ *D* krześcijaninowi (43). ◇ *A* krześcijanina (17). ◇ *I* krześcijaninem (103); -em (7), -(e)m (96). ◇ *V* krześcijaninie (54). ◇ *pl N* krześcijanie (281), krześcijani (79); -i *OpecŻyw* (3), *PatKaz III*, *MiechGlab*, *WróbŻółt* (7), *LibMal*, *SeklKat* (3), *RejKup*, *MurzNT* (5), *GliczKsiąż*, *UstPraw*, *BibRadz*, *RejPos* (4), *HistRzym* (2), *RejZwierc* (3), *KlonWor*; -e : -i *LibLeg* (5:2), *KromRozm I* (2:2), *KromRozm II* (12:1), *KrowObr* (5:1), *RejWiz* (2:2), *BielKron* (46:6), *GrzegRóżn* (1:1), *RejPosWiecz²* (7:2), *BiałKat* (2:1), *KuczbKat* (20:6), *KarnNap* (2:3), *SkarJedn* (16:1), *StryjKron* (2:3), *WujNT* (39:13); ~ -e (9), -é (1) *KochWr*, -(e) (271). ◇ *G* krześcijån (126), krześcijanów (110), krześcijanin(o)w (1) *GliczKsiąż*; -ån *BielKom*, *OrzRozm*, *RejAp* (2), *HistLan*, *BielSpr* (5), *CzechRozm* (3), *SkarJedn* (10), *WerGość* (2), *BielSen*, *LatHar*, *SarnStat* (3), *SkarKaz* (5), *SkarKazSej* (3); -ów *OpecŻywList*, *Murm*, *MiechGlab* (3), *GlabGad*, *LibMal*, *SeklWyzn*, *SeklKat*, *MurzHist*, *MurzNT*, *KromRozm II* (8), *KromRozm III* (6), *GroicPorz*, *KrowObr* (4), *Leop*, *OrzList*, *Mącz*, *RejPos*, *BiałKat*, *WujJud* (2), *WujJudConf*, *ModrzBazBud*, *ReszList*, *PowodPr* (6); -ån : -ów *LibLeg* (2:1), *BielKron* (43:23), *RejPosWiecz²* (1:5), *KarnNap* (1:1), *ModrzBaz* (2:2), *SkarŻyw* (29:1), *StryjKron* (6:1), *ReszPrz* (1:1), *ReszHoz* (1:1), *WujNT* (2:28); ~ -ów (3), -(o)w (107); ~ -ån (118), -an (6), -(a)n (2); -an *ReszHoz*; -ån : -an *BielSpr* (3:2), *SkarŻyw* (26:3). ◇ *D* krześcijanóm (175), krześcijanum (1) *MurzNT*; ~ -óm (7), -om (2), -(o)m (166); -óm : -om *OrzQuin* (1:1), *SarnStat* (5:1). ◇ *A* krześcijany (193), krześcijån (17), krześcijanów (13); -ów *MurzNT* (4); -any : -ån : -anów *LibLeg* (3:1:-), *KromRozm I* (1:-:1), *LubPs* (1:-:1), *BielKron* (42:8:2), *KuczbKat* (15:-:1), *WujJud* (2:-:1), *PaprPan* (4:3:-), *SkarŻyw* (27:4:-), *StryjKron* (2:1:1), *WujNT* (17:-:2); ~ -ów (3), -ow (1) *MurzNT* (3:1), -(o)w (9). ◇ *I* krześcijany (186), krześcijanmi (7); -mi *OrzRozm* (3); -y : -mi *GrzegRóżn* (1:1), *SkarJedn* (7:1), *SkarKaz* (2:2). ◇ *L* krześcijanach (15), krześcijani(e)ch (5), krześcijan(o)ch (2); -ach *BiałKat*, *WujJud*, *WujJudConf*, *CzechRozm* (3), *SkarJedn*, *SkarŻyw* (3), *LatHar*, *PowodPr*,

SkarKazSej; -(e)ch *KromRozm II*, *KromRozm III*; -(o)ch *KromRozm I*; -ach : -ech : -och *BielKron* (1:2:-), *RejPosWiecz²* (1:1:1); ~ -ach (9), -äch (6); -ach *BiałKat*, *WujJudConf*, *SkarJedn*, *LatHar*, *PowodPr*, *SkarKazSej*; -äch *BielKron*, *RejPosWiecz²*, *WujJud*; -ach : -äch *CzechRozm* (1:2), *SkarŻyw* (2:1). ◇ V krześcianie (22), krześcianini (9); -e *BiałKaz* (3), *SkarJedn*, *CzechEp*, *WerGość*, *LatHar*, *WysKaz* (6); -i *OpecŻywSandR*, *LibMal*, *SeklKat*, *RejKupSekl* (2); -e : -i *CzechRozm* (2:1), *ArtKanc* (7:3). ◇ *du A* (*cum nm*) krześcianinu (1) *BielKron* 459.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. Człowiek ochrzczony, wyznawca religii głoszonej przez Chrystusa; także niekiedy człowiek należący do cywilizacji zachodnioeuropejskiej (w opozycji do „Turek” lub „muzułmanin”); *Christianus Cn* (1640) : *LibLeg* 11/44v [6 r.], 45 [3 r.], 45v [3 r.], 46v [2 r.], 47 [2 r.] (33); *OpecŻyw* 16, 17v, 58, 64, 99v, 120v; Ale i j do dzisiejszego dnia krześcianow (ktorzy od niego [Chrystusa] wezwáni są) i j imię i j rodzaj trwá. *OpecŻywList* C2v; *OpecŻywSandP* ktv; *PatKaz III* 135v; *BielŻyw* 171; *GlabGad* A2v; Smiele wyznawiają się być Izmaelity iakoby z Izmaela polli, krześciany zowącz (dzincis.) to iest, pogani albo (gaur) iakoby niewierne á bałwochwalce. *MiechGlab* 20, *7v, 13, 17, 19 [2 r.], 22 (11); A iestcze się rozmnożą włtharofci obfithey (*koment*) Rozmnożą się [Ps 91/15] czuśz śprawiedliwi krześcianini *WróbŻółt* ff5, O5, R8, S6v [2 r.], S7, S7v (22); *RejPs* 90, 223v, 226; Iacuba ze Lwowa ku fałchiwemu śzwyadectwv przeciwko ścheraphedinovi Thurkovi namowamy śwymy yeft przywyodl powyadayącz mv bicz mała neyśkodliwa rzecz śzwyadectwo vidacz za krześczyanynem przeczywko poganynovy. *LibMal* 1548/144, 1548/142v, 144, 1554/190; *LudWieś* B5v; Ale [grzesznicy] gdy się vznaią/ y prawdziwie żałwia/ y w liczbę chrześcianow być przyięci żadaia/ á polepszyć się chcą/ y polepszą się/ maią być między kościoł zborv chrześcianańskiego przyięci. *SeklWyzn* d2v; iestli chcemy być chrześcijany/ mamy się chrzcić/ wimię oicza/ y Syna/ y ducha świetego. *SeklWyzn* d3, c2 [2 r.]; *SeklKat* Fv, G, G3 [2 r.], K4 [2 r.], Q3 (10); *RejKup* r7v; *KromRozm I* B2, B4v, Dv, E2v, K4 (9); gdybyśmy braciéi nałzyi [...] ferdecnie pomoc chcieli/ iakofmy wśzyscy winni/ chcemyli byc niefałszywými chrześcijany. *MurzHist* A3, B3, E3v, H2v, H3 [2 r.], H3v (11); Gamaliel [...] który chrześcianum niekázál nic czynic *MurzNT* 66, 18, 56 [2 r.], 73v [3 r.], 93v, 218v; *KromRozm II* av, dv, d2, f, gv (22); ślczął śye był śpor myędzy krześciany około śwyetá wyelkonocnego *KromRozm III* P6v, A2, A4v, B5v [2 r.], B6, C3v (26); *Diar* 23; *DiarDop* 100; *BielKom* nlb 3; *GliczKsiąż* B7v, C3v, D8; *LubPs* Tv *marg*, V v; ZYd gdy by miał pokonać Świadectwem Krześcianań/ tho ma vczynić ze dwiema Krześcianań/ y z iednym żydem. *GroicPorz* h2v, hv, h2 [3 r.], h2v [3 r.], h4 [3 r.], h4v (17); Abowiem w starym y w pierwłzym kościele/ po Apołtolech/ prawdziwi y wierni krześcianańie ćierpieli wielkie y okrutne przesładowanie. *KrowObr* 101, 15, 15v, 18, 18v, 23 (17); *RejWiz* 164v [2 r.]; *Leop* 1.Petr 4/16, VVv; Grekowie/ Ormiianie/ Alexándrynowie/ są Krześcianań/ á wśzákze ich Káplani żony maia *OrzList* e, a4, bv, cv, f2; *UstPraw* Ev, I4, I4v [9 r.]; Tam tedy przez wśzytek rok śchadzáli się do Kościoła/ y vczyli lud wielki: A tak zwolenniki naprzod w Anthyochiiey nazywano Krześcianań. *BibRadz Act* 11/26, I 113d *marg*; *OrzRozm* B4v, D2v, H, L2v, M2v, M4; Neron ná ten czas Krześcianań mordował rozmaitemi mękami *BielKron* 142v; Gdy go Kápiłtran vpominał aby Krześcianańką wiare przyiał/ rzekł: Wolałbych się dąć obieśc niż Krześcianańem być *BielKron* 245v; przyiecháli od Cefárzá posłowie aby śnim y z innemi iecháli do Ieruzálem ráthowác

Krześcian od pogánftwá. *BielKron* 301; Nawielmożnieyfzy/ Naiásnieyfzy/ Miłościwy/ v Krześcijánow wybrány Celárzu Ferdynándzie. *BielKron* 331v; Było ná ten čás tám w tey Máláce ludzi dofyć [...] ták Krześcijan/ Sárácenow/ Turkow/ Maurow/ Tátárow/ iáko Indow *BielKron* 448; Nálazłem tám dwu krześcijáninu w Kálekućie rodem z Medyolanu *BielKron* 459, 2v, 140v, 157, 161v, 264v [2 r.] (267); *GrzegRóżn* B2, Fv [2 r.], H, Iv, N2v, N4, O2v; Dobrym Krześcijaninem nie tego ia zowę/ Co umie díputowác/ i ma głątką mowę. Ale kto żywie według woley pana íwego *KochSat* B; *Mqcz* 126b; day Boże/ iedno ábym dobrym Szláchćicem y Krześcijáninem był. *OrzQuin* H; bo naprzód tákowy człowiek ná Królestwo wybrány/ ma być brátem Zydóm/ to ieft Krześcijánóm/ którzy ná Zydowkíe mieyfce wftąpili *OrzQuin* T2, H, O2v *marg*, Z3v; *Prot* C3v; *SarnUzn* C2v; *LeovPrzep* F4v; *RejAp* 23v, 96v; *GórnDworz* Q3v, Q7v; *HistRzym* 30, 47v, 48, 51 [2 r.], 51v (19); Coż my rzeczemy niedofzli Krześciáni/ ktorzy íie tylko przezwiłkiem á málo íkutkiem móžeme zwác Krześciány *RejPos* 29; Abowiem ten íie włánie ma zwác Krześciáninem/ ktory mocnie ítoi przy Kriřtufie á przy náukach íego. *RejPos* 29v, 23, 24 *marg*, 29 [2 r.], 57v, 68 (26); Iáko niewierni krześciánie mieřzkáią zwirzchownie w Pánu Kryřtufie. *RejPosWiecz*² 92 *marg*, 91v [3 r.], 92 [9 r.], 92v [5 r.], 94 [2 r.], 94v [3 r.], 95 [6 r.]; *BielSat* G2v [2 r.], G3; *BiałKat* c3v, 148v [2 r.], 246 [2 r.], 265v, 273v [2 r.], 361; *HistLan* F2v; ktorzy iuř przez Krzeřt sřtáli íie Chrześcijány *KuczbKat* 155; Więc ty Chrześcijáninie/ gdy íie ták Pánu Bogu modlic mařz/ tedy pámiętay/ íz iáko fyn do Pána Bogá Oycá twego przychođiřz *KuczbKat* 379, *kt*, 30, 35 [2 r.], 65, 70 (65); O toć záwřdy Turcy Bogá profzáz/ áby miedzy Krześcijány nigdy zgody nie było *BielSpr* 60, 52v, 55, 56v, 57v [2 r.], 58 (16); Bo íámá wiará ieřt gdzie miłości y vczynkow dobrych niemářz/ iáko w Dyablech y we złych Chrześciánach bywa. *WujJud* 103v, A7v, 49, 52, 57, 58 (24); gánimy wřzyřtki niedbále álbo przykryte y obłudne Krześciány/ ktorzy mowáz tylko odzywáią íie do řłowá Bożego. *WujJudConf* 112, 24v [2 r.], 61v, 119, 140v; *RejPosRozpr* c2v; *RejPosWstaw* [41⁴]v; *MycPrz* I C3v; *BiałKaz* A4, Bv, E2v, G, G4; izali y tego nie baczyřz iáko wiele ieřt fáłřzywych krześcijan co iuř rzkomo z Papięřtwá wyřzli/ y niektore grube błędy íego porzucili/ á subtylnych íie zás ínfzych/ z omamienia Czartowřkiego íęli? *CzechRozm* 223, 67v [3 r.], 68 [2 r.], 73 [2 r.], 81v, 112 (18); *PapřPan* Bv, B2, B3, V3, Aa2 (10); Muřzáz tedy Chrześciánie czuć w řercách řwych wielkáz poćiechę kiedy řlyřzáz/ że w imię Troyce S. řáz pokrzczeni *KarnNap* Bv, B3, B4, Cv, D3v, E3v (10); Sáz źemie wktorych przed tem Chrześcijánie mieřzkáli: ktore teraz narody zamorřkie/ á íeřcže řprořne trzymáią. *ModřBaz* 105v, 46, 48v [3 r.], 67v, 88v, 112v, 114, 118, 140v; A przeto o tem twoiem Piřaniu ták rozumiem/ żebym rad áby ná wřzyřtki wřzech Chrzeřcian íęzyki było przełóžone *ModřBazBud* ¶6; By nie Rzymřki kořcioł/ iuřby chrześciánie dawno z heretyczawřzy řpogánieli *SkarJedn* 151, A2 [2 r.], A2v [2 r.], 12, 38, 42 (49); ACžkolwiek Heretykowie Chrzeřt S. máią/ y byli niegdy Chrześciánie: wřzákže ířz od wiáry S. ođřtąpili/ miedzy niewierne poczyřtáni řáz. *SkarŽyw* 152, A4 [2 r.], 3 [2 r.], 4, 16, 20 (184); Pomoř Bog pánie Rubenie/ Cnotliwy Krześciáninie. *MWilKHist* C2v, A2v; á vczyniwřzy wielki pogrom y porážkę w Polakach ná dziele káždemu Litwinowi dořtáło řię po dwudzieřtu Chrzeřcian *StryJKron* 305, 65, 145, 150, 210, 260 (22); Mniema X. K. íz mu řię godži/ y powinien ieřt/ przeto íz ieřt Krześciáninem/ heretyki nie tylko lýzć ále teřz y przelładowáz y mordowáz *CzechEp* 15, *4, 76, 163 *marg*, 210, 380; *NiemObr* 75, 101, 124; *ReszPrz* 37, 43, 44, 47, 54, 74, 96 *marg*; *ReszHoz* 127,

128, 140; Ták fię iuż dálece to náfze czáły od onych pierwŕzych czáfów pobożnych chrześciánów odfrzeliły *ReszList* 149, 150, 174; *WerGośc* 210, 211 [4 r.], 212, 265, 266, 269; *BielSen* 5, 7, 10, 15, 16 [2 r.]; *ArtKanc* A3, D9, D10v, D13v, E15 (16); *GórnRozm* D, D3; wŕzytki woyny/ którólwiek iefcze z przodku krześciánié z pogány wiedli/ z niłkąd niepochodŕli/ ieno z róžności wiáry *KochWr* 22, 25; *KochFrag* 43; kiedy kto weyŕrzy w naród turecki náydŕie że lie tám nie wŕzyfcy zrodŕili/ ále téz/ á pewnie po wŕtŕzýy części/ Krześciány poturczoné *OrzJan* 34, 36, 70, 96, 108, 115; *LatHar* +3v, +8, [+12]v [2 r.], 1, 2 *marg* (40); *KołakSzczęśl* C; Imię mi ieft Chrześciánin/ á Kátholik przezwiłko. Ono mię miánuie/ á to mię pokázuie. *WujNT* 444; *Chriftianus* po Láćinie/ po Polfku Chrześciánin/ (iáko *Chriftophorus*, Krzyŕztoph/ ábo Chrzyŕtoph) od Páná Chriŕtuŕá ieft názwány: á zárázem y od krzyŕá ktorým fię žegna/ y od krztu ktorým fię sŕtawa Krześciáninem/ y od krzyŕmá ktorým ieft pomázan; od ktorego y łam Pan Chriŕtus był názwány. *WujNT* 445, *przedm* 9, s. 21, 22 [2 r.] (150); *WysKaz* 30; Zydowie zániechawŕzy łtárégo zwyczáiu/ y zárzućiwŕzy znáki/ przez któról od Krześcián byli poznawáni/ vbiór Krześciánóm we wŕzyłtkim podobny wŕięli *SarnStat* 262, 244, 245, 246 [3 r.], 247 [2 r.], 250 [8 r.] (56); *KlonKr wstęp* A; Złé krześciány nie Pogánłtwo ále BOg przez nie woiuie/ y zá fwoy lud do tego ma. *PowodPr* 12 *marg*, 13 *marg*, 14 [2 r.], 16 [2 r.], 22, 26 [2 r.] (21); My Kátholicy w Polfzcie od ŕiedmi łet lat do Chryŕtuŕáłmy przyŕtáli y Chrześciánmi zoŕtáliłmy *SkarKaz* 550a, 5b [2 r.], 8b, 41a, b, 155a (28); *CzahTr ktv*, E3, E3v, G2, G4; *SkarKazSej* 671a [2 r.], 672b, 679a *marg*, b, 680a (15); *PaxLiz* Ev; *KlonWor ded* **3v, 69.

W przeciwstawieniach: »chrześciánin ... poganin (15), żyd (14), Turek (10), chrystyanin (3), luter(anin) (3), ewanjelik (2), kacercz, marcyjonista« [w tym: poganin i żyd (3), Turek i żyd (2), poganin, żyd, Turek (1)] (49); *LibLeg* 10/152v, 11/45v; *SeklKat* Ov; *RejKup* x3v; Mnimałem ižebym z krzeŕciáninem mowił áno z Luteranem. *KromRozm I* B2; *MurzNT* 11; Auguŕtyná ŕwyętego náuká y piŕánye podŕiŕ dŕyęń w wyelkyey cenie yeŕt nie tylko v práwých krzeŕciánów/ ále y v kácerzow *KromRozm II* qv, 1, 14, n; *KrowObr* 111v; *OrzRozm* M4v; powiádaíac być Mátyaŕzá wielkim łkaŕcá kroleŕtwá Węgiérkfiego/ który [...] s Turkiem nie walcy [!] iedno s Krześciány. *BielKron* 395, 248v, 256, 311; *GrzegRóżn* B2v; y wolę ábyŕcie mię od téy łtáréy Ewányeliéy/ Krześciáninem zwáli/ á niŕli od onéy nowéy/ Ewányelikiem. *OrzQuin* B3v, L, T2v; *RejPos* 74 *marg*, 317v; *BiałKat* 163v, 298v; *RejZwierc* 55, 93v *marg*, 147v, Bbb2; *WujJud* 10; Rožnoŕć miedzy Chriŕtiáninem á Chrześciáninem *CzechRozm* **4, 13v *marg*, 112v; Stárołtá imieniem j zwierzchu pogánin/ ále łercem chrzeŕciánin *SkarŻyw* 274; á drudzy ktorzy fię zá Márcyonem puŕćili: iuż nie Chrzeŕciánie ále Márcyonífte názwáni łá. *SkarŻyw* 394, 277, 298, 394; *WujNT* 31, 56, 589 *marg*, 666; *PowodPr* 51; *SkarKaz* 277b. Cf *Szeregi*.

W charakterystycznych połączeniach: cnotliwy krzeŕciánin (3), cny (3), dobry (38), fałszywy (11), niefałszywy, nie(do)wierny (5), obłudny (3), pobożny (a. nabożny) (16), prawdziwy (9), sprawiedliwy (2), wierny (63), zły (21); krzeŕciáninem być (91), (u)czynić (8), mianować (się) (4), stać się (10), zostać (14), zwać (25).

Wyrażenia: »Antychryŕtow krzeŕciánin« [w polemikach religijnych o katolikach] (1): Ale mowię iž wiárá prawdziwych chriŕtyan: á nie oná zmyłłona Antychriŕtowych krzeŕcián ktorzy fię nie od

Chřiřtuřá tákimi řtawáią/ ále od krztu y krzyřmá ktorým w dziecińřtwie cřárowáni bywáią. *CzechRozm* 13v.

»krzeřcijanin grecki, nabożeńřtwa greckiego, greckiej religijej« (1:1:1): tářże ieřczce przy nich řá Krzeřcijanie Greccy [...] w Syryey *BielKron* 455v; *SkarJedn* 386; *StryjKron* 100.

»miły (a. najmiřszy) krzeřcijanin« [*w zwrocie retorycznym; w tym: w sg 12 r. w pl 9 r.*] [szyk 13:8] (21): Mili krzeřcziany przyřchedlem thu abich wam powyedzial o panv bogv. *LibMal* 1554/189v; *SeklKat* R4; *RejKup Sekl* a2, a3; *KrowObr* 236; *Skarřyw* 26; *WerGořc* 214; *LatHar* +2, +3v, 1, 10, 74, 247, 321, 576; Słuchayćieřz tedy rzeczy wielkiey moi mili krzeřćianie. *WysKaz* 14, 1, 27, 32, 39, 40.

»nowy, nowonawrocony krzeřcijanin« [szyk 12:1] (12:1): *Wróbřořt* Z6; *BielKron* 299v, 356v; *RejAp* 82; *WujJud* 144; *SkarJedn* 219, 397; Wielkie rzeczy w tych miřlych nowo náwroconych Chřeřćianách/ żywa wiára miłością Chryřtuřową goráiąca czyniá. *Skarřyw* 63, 355, 519; Káthechumenom/ to ieřt nowym Chřeřćijanóm/ ktorzy ácz iuř w Chřiřtuřá wierzą/ ále ieřczce nie řá okrczeni/ nie zwierza řię Pan Ieřus *WujNT* 310, 487; *SarnStat* 987 *marg.*

»krzeřcijanin ormiańskiey wiary« (1): Mángo Can będąc Krzeřćijaninem Ormiańřkiey wiary/ wezwał Rad řwoich do řiebie áby ná ty Artykuły rádžili Ormiańřkie. *BielKron* 439.

»(naj)pierwszy krzeřcijanie« [szyk 9:2] (11): *KromRozm I* M2; *MurzNT* 56; *KrowObr* 89v; *BielKron* 269v; *BiałKaz* G2; *SkarJedn* 12; Napierwřzy Chřeřćianie byli iáko dziř w klařtorách zakonnicy *Skarřyw* 535, 463; Wiemy co zá nabożeńřtvo w pierwřzych Chřeřćijanách kwitnęło/ y do iákiey wzgárdy rzeczy řwiátá tego/ á nákoniec y zdrowia řwego przychodřili *LatHar* 253; *WujNT* 408, 412 *marg.*

»prawy, prawowierny krzeřcijanin« [szyk 27:4] (22:9): *KromRozm I* F2, L2, Pv; anie ieřt prawem Chřeřćjaninem abo pana Chřiřtuřowem miłofnikiem/ ktory prawdy iego niechce vřty wyznawáć *MurzHist* G2v; *KromRozm II* c3v, m, q; *GliczKřiqř* Dv, L4v; *BielKron* 214v, 344; *RejPos* 150v; *BiałKat* 333v; á pierwřze złe życie odmieniáiąc w przećiwny nowy Chřeřćianřki żywot/ ábyř iuř potym żył iáko práwy Chřeřćianin *KarnNap* Dv; *Skarřyw* 394; Ty práwowierny Chřeřćijaninie napřzod obiáwieniu Bořkiemu řię nie dziwuy. *LatHar* 284, +2, 56, 81, 119, 331, 380; *WujNT* 256, 444 [2 r.], 595, 652, 830 [2 r.], Yyyyy; *SkarKaz* 6b.

»krzeřcijanin ruski, Rusak, z narodu ruskiego« = *prawořlawny* [szyk 3:1] (2:1:1): *SkarJedn* [A*2], 383 [2 r.]; [*Tatarzy*] Bařkaki áľbo Otomany řwoie náđ Ruřřakámi w támtych kráinach miařzkáiącymi chowáli/ iákoby Stárořtow/ ktorzy od nich záwřđy dań wybieráli/ y wedľug řwego zdánia Ruřřakom Chřeřćianóm iáko poddánym rořkázowáli *StryjKron* 416.

»rzymskiego (a. łacińskiey) kořcioła, rzymski krzeřcijanin« [szyk 3:1] (3:1): *BielKron* 222; iř nie ták przed tym wierżono o duchu řwiętym/ iáko teraz Rzyřmřcy krzeřćianie dzerżą. *CzechRozm* 14; A w Mořkwie ták rzecř ieřt brzyđka Rzyřmřkiey Kořćiołá Chřeřćianin/ iřz go zá pogániná poczytáią *SkarJedn* 350, 254.

»stary (a. starszy) chřeřcijanin« = *prawowierny chřeřcijanin* [szyk 7:1] (8): *KromRozm II* m; Ođřzczepieńcy y Heretykowie/ řtáre Chřeřćiany burzą/ bráćią w iednořci wáđzą *SkarJedn* 398; wřzywánie przenařwięťřzego Sákrámentu v řtárych Chřeřćian/ cęřťte byľo *Skarřyw* 36, 394; *WujNT przedm* 8, s. 60; *SkarKaz* 241a, 454a.

»zachodny [= *związany z Rzymem*] chrześcijanin« (3): Grekom rofkázuię [...] żeby zá Rzymfką Stolicę y Pańftwo/ zachodnych Chrześcian modlili fię wftáwicznie *SkarJedn* 403, 220, 258.

»zakonu nowego chrześcijanin« (2): Bądźże prawym fynem/ zakonu nowe⁸⁰ chrześciáninie *SkarŻyw* 2, 3.

»zgromadzenie krześcijanow« (2): Kofćyol álbo zgromádzenye krzełciyánow. *Murm* 125; *MurzNT* 88v.

Szeregi: »ciało duchowne Pana Chrystusowe to jest (wszyscy) chrześcijanie« (2): *KuczKat* 215; *A Iurisditia* lepák/ ściąga fię ná duchowne Ciáło Páná Chriftułowe/ to ieft ná wżyftkie Chrześciány. *WujJud* 152.

»krześcijanin i chrystyjanin« (1): A toć ieft odpowiedź moiá/ ná to żydowfkie zágadanie y to o Krześciánach y Chrifciánach rozumienie. *CzechRozm* 113v. [*Ponadto w przeciwstawieniach 3 r.*].

»chrześcijanin abo ewanjelik« (1): *Coniuratio*, zbuntowanie przeciw iemu lámemu y przymierze z śmiercią y z piekłem/ ktore tám BGO [!] przez Proroká/ nie Chrześciánom ábo Ewángelikom/ ále fzálbierzom przczyta. *PowodPr* 42. [*Ponadto w przeciwstawieniach 2 r.*].

»gaur to jest krześcijanin« (1): [*Skanderbeg*] iákoby fię brał ná oyczyznę/ á z Gáury to ieft z Krześciány miał porozumienie *BielKron* 242v.

»goim to jest chrześcijanie« (1): Máią też fwe modlitwy ktorymi przeklináią Goim to ieft Krześciány *BielKron* 465.

»chrześcijanin, (abo, ani, i) katolik« [*szyk 6:3*] (9): Pretoż [!] ci fą Schifmátjkowie/ ktorzy tjło [!] iednę wiárę fpólną ze wżyftkimi Kátoliki Chrześciánj máią: ále iednej głowy y iedności od Chrystuła rofkazaney w połtużeńftwie nie máią *SkarJedn* 158, 169; *SkarŻyw* 152; *WujNT* 379, 444 [2 r.], 830, 876; *SkarKaz* 276a.

»ludzie Boży, chrześcijanie« (1): *Afcellinus* [...] był pořlan od Papieżá [...] do Chámá wielkiego Celárzá Tátárfkiego áby przyiął krzeft świety/ á ludzi Bożych Krześcián nie dał więcey mordowác *BielKron* 361v.

»chrześcijanin i owca Chrystusowa« (1): pořtużeńftwo w rzeczách duchownych powinien ieft káždy przełożonym duchownym; kto iedno ma duřę/ á ieft Chrześcijáninem/ y owcą Chriftułową *WujNT* 783.

»(ani, i, nie tylko, tak) krześcijanin jak(o) (i) (ale (i), ani, i, a, a także i, nie tylko) poganin« [*szyk 7:6*] (13): *MurzHist* V3; *Origenes* [...] tákyey powagi y zacnofci był po wfłem krzełciyánftwy/ iż fye wyelcy á mądry ludźye/ nye tylko krzełciyánye/ ále y pogáni zdáleká knyemu gárnęli *KromRozm II* q; *KrowObr* 53; *BielKron* 253v, 322v; *GrzegRóżn* E2v; *Mącz* 178d; *MycPrz* I C4; *LatHar* ++8v; *WujNT* 479; Niemniey řzkodliwe fą zbytki/ w iedzy/ pićiu/ y rořkofznym wżywaniu: Bo nietylko v krześciánow/ ále v pogánow nic dobrego nigdy nie řpráwiły. *PowodPr* 70, 35; *KlonWor* 76. [*Ponadto w przeciwstawieniach 12 r.*].

»krześcijanin i (bogobojny a. wierny, a. prawy) słuęa Boży (a. Pana Jezusa, a. Pana mojego)« (4): *KrowObr* 23; ktorzy [*rzezańcy*] iřz byli cnemi Chrześciány/ y wiernemi słuęami Páná nářzego Iezuła *SkarŻyw* 435, 187; *WerGoř* 261.

»krześcijanie i (ani, a) Turcy« [szyk 2:2] (4): *RejWiz* Dd3v; O tym Deſpocie piſze Márinus Sczodreńki/ iż był áni Turek áni Krzeſćiąnin *BielKron* 245v, 261; *CzahTr* D3. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 9 r.].

»chrześcijanie a w Panu Chrystusie bracia i siostry« (1): Wiecie dobrze moj mili Chrzeſćiani/ a w Panie Chriſtufie bracia y Sioſtrj *RejKupSekl* a2.

»krześcijanin a wierny naśladowca Pana Krystusowy« (1): Gdyż my ktorzy ſie krzeſćiąny być ozywamy/ á wiernymi náſładowcy Pána Kryſthuſowymi *RejPos* 88.

»krześcijanin i (ale, a, ani, albo) Żyd« [szyk 10:9] (19): *LibMal* 1554/190; weyrzy w piſmo ſwięte/ Ktore ieſt od krzeſćiąn/ y od żydow wzyęte *BielKom* B4v; *KrowObr* 111v *marg*, Ss4v; *UstPraw* I4v [2 r.]; bo tám Krzeſćijan áni Zydow nie puſzczáią. *BielKron* 457v, 457, 457v; *HistRzym* 96; *BudNT* Ff8v; *CzechRozm* 98; *ModrzBaz* 46; *WujNT* 474, 530; *SarnStat* 250 [2 r.], 265, 690. [*Ponadto w przeciwstawieniach* 11 r.].

2. *Czciciel prawdziwego Boga* (1) : Izali tżłowiek niemoże być krzeſćijáninem/ chocia teź niema pewnego mieſkánia? Ieſliby ták było/ tedyć Pan Kryſtus przodkiem niebył krzeſćijaninem/ ktorzy niemiał ſwego właſnego mieſkánia? *KrowObr* 23.

*** *Bez wystarczającego kontekstu (wyraz cytowany, omawiany)* (6) : gdzie ſię tylko ná dziećinny krzeſt oglądáią/ y ná to názwisko Krzeſćiąnin [!] *CzechEp* 340; *WujNT przedm* 8, 22, s. 445 *marg*, 736, Yyyyy.

Cf **CHRYSYJANIN, NOWOKRZEŚCIJANIN**